

μία τῶν εὐθυνοτέρων χωρῶν τοῦ κόσμου καὶ χάρις εἰς τὴν ὁποίαν κατηργήθησαν οἱ συναλλαγματικοὶ περιορισμοί, ἀπετέλεσε τὴν πρώτην μεγάλην ὠθησιν, διὰ τὴν ἀνάπτυσιν τῆς τουριστικῆς μας κινήσεως.

Δέον ὁμῶς νὰ ἀναγνωρισθῇ ὅτι ἡ σοβαρωτέρα κρατικὴ μέριμνα καὶ ἡ πλήρης ἐπιγνώσις τῆς σημασίας τοῦ τουριστικοῦ παράγοντος ἐξεδηλώθη μόνις ἀπὸ τοῦ 1957, ἤτοι, μόνις ἀπὸ τετραετίας, διὰ τῆς διαθέσεως σοβαρῶν κεφαλαίων ἐκ τοῦ κρατικοῦ προγράμματος ἐπενδύσεων καὶ διὰ τῆς ὑπὸ τὸν ἄμεσον κυβερνητικὸν ἔλεγχον συστηματικῆς καὶ εἰς μεγάλην κλίμακα ἐπεκτάσεως τῶν τουριστικῶν μας ἐγκαταστάσεων. Ἐπίσης ἐσχάτως μόνις ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνάγκη εὐρείας καὶ ἐντατικῆς τουριστικῆς διαφημίσεως καὶ καλλιτεργείας δημοσίων σχέσεων καὶ διετέθησαν πρὸς τοῦτο πιστώσεις, χάρις εἰς τὰς ὁποίας κατέστη δυνατὴ ἡ ἀνάθεσις τοῦ δυσχεροῦς καὶ κατ' ἐξοχὴν τεχνικοῦ ἔργου τῆς τουριστικῆς προπαγάνδας εἰς ἐμπείρους εἰδικοὺς οἴκους τῶν Η.Π.Α. καὶ τῆς Εὐρώπης. Μολονότι τὸ μεσολαβῆσαν χρονικὸν διάστημα ὑπῆρξε βραχύ, ἤρχισαν ἤδη ἐκδηλούμενοι αἱ εὐεργετικαὶ συνέπειαι τῆς διαφημιστικῆς αὐτῆς προσπάθειας διὰ τοῦ ἐντεινομένου ἐνδιαφέροντος τῆς πελατείας τῶν ἀλλοδαπῶν τουριστικῶν γραφείων.

Ἀποτελεῖ θεβαίως ἐπικίνδυνον αὐταπάτην ἡ ἄποψις, ὅτι τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος δύναται νὰ λυθῇ ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ τῆς τουριστικῆς ἀναπτύξεως. Ἡ ἐθνικὴ μας οἰκονομία ὀφείλει νὰ στηριχθῇ πρωτίστως εἰς τὴν ἀνάπτυσιν τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, ἰδίως τοῦ ἐξαγωγικοῦ. Ἡ γεωργία καὶ ἡ βιομηχανία, δηλαδὴ ἡ πρωτογενὴς καὶ ἡ δευτερογενὴς (μεταποιητικὴ) παραγωγή, ἐξακολουθοῦν καὶ θὰ ἐξακολουθοῦν, πάντοτε, νὰ παρέχουν τὰ κύρια μέσα βιοπορισμοῦ, ὄχι μόνον διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ διὰ πάσαν ἄλλην χώραν τοῦ κόσμου.

Ἐξ ἄλλου, δὲν πρέπει νὰ παροράται, ὅτι ἡ τουριστικὴ ζήτησις εἶναι κατ' ἐξοχὴν εὐαίσθητος καὶ ἐτοιμόροπος καὶ δὲν δύναται κανεὶς νὰ ὑπολογίῃ ἐπ' αὐτῆς μονίμως, διότι ἐπηρεάζεται ἀπὸ ἀσταθμήτους παράγοντας, ὡς εἶναι ἡ μόδα, ἡ διεθνὴς εἰρήνη, ἡ ἐσωτερικὴ πολιτικὴ κατάστασις κλπ.

Δὲν παύει ὁμῶς ὁ τουρισμὸς νὰ ἀποτελῇ συμπληρωματικὴν πηγὴν εἰσοδημάτων καὶ παρουσιάζει τὸ πλεονέκτημα ἔναντι τῶν βασικῶν κλάδων παραγωγῆς καὶ ἔναντι τῆς ἐξαγωγικῆς προσπάθειας, ὅτι ὑπόκειται εἰς ταχύτεραν αὐτῶν πρὸσδοκὸν καὶ ἐξέλιξιν καὶ ἀποροφᾷ ταχύτερον ἐργατικὰς δυνάμεις, ἰδίᾳ εἰς χώρας ἔνθα παρουσιάζεται ὑποαπασχόλησις.

Ἐπομένως, ὀρθῶς ὑποστηρίζεται ὅτι, παραλλήλως μὲ τὴν ἄλλην παραγωγικὴν μας προσπάθειαν, ἐπιβάλλεται καὶ ἡ φροντίς διὰ τὴν τουριστικὴν μας ἀξιοποίησιν καὶ διαμόρφωσιν, ἀφοῦ μάλιστα ἡ χώρα μας ἔχει τὸ μέγα πλεονέκτημα νὰ διαθέτῃ ἀσυγκρίτους φυσικὰς καλλονὰς καὶ ὑπέροχα τουριστικὰ μνημεία, ὀφειλόμενα εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν προγόνων μας.

Γίνεται πολλὰκις σύγκρισις τῆς σημερινῆς τουριστικῆς κινήσεως τῆς Ἑλλάδος, περιοριζομένης εἰς ὀλίγας ἑκατοντάδας χιλιάδων ἀφίξεων καὶ τῆς τουριστικῆς κινήσεως ἑκατομμυρίων «περιηγητῶν» ἄλλων μεσογειακῶν χωρῶν. Ἡ σύγκρισις αὕτη εἶναι ἀδίκαιολόγητος ἀπὸ πολλῶν ἀτόψεων. Διότι ἡ Ἑλλάς εἰσῆλθε μόνις πρὸ ὀλίγου εἰς τὸν διεθνή στίβον τῆς τουριστικῆς ἀγορᾶς καὶ μειονεκτεῖ, ὡς ἐλέχθη, ὄχι μόνον ἀπὸ ἀτόψεως γεωγραφικῆς θέσεως, ἤτοι δαπάνης ταξιδίου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀτόψεως τουριστικῆς παραδόσεως εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ξένων λαῶν. Ἡ συνωριακὴ κίνησις μεταξὺ γειτονικῶν χωρῶν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ μὲγα μέρος τῆς ὅλης τουριστικῆς κινήσεως τῶν ἐν λόγῳ εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, λόγῳ τῆς σμικρότητος τῶν ἀποστάσεων καὶ τῆς μικρᾶς ἐπομένως δαπάνης ταξιδίου, εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτος διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐὰν ἐξαιρέσῃ κανεὶς τὴν παραμεθόριον κίνησιν Γιουγκοσλάβων, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι περιηγηταὶ καὶ ἐπομένως δὲν καταγράφονται εἰς τὰς τουριστικὰς μας στατιστικὰς. Βραχυτάται εἰς διάνυσιν ἀποστάσεων διελεύσεις τῶν συνόρων μεταξὺ Ἰταλίας — Γαλλίας, Ἰταλίας — Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας — Ἑλβετίας μὲ ἐλαχίστην διάρκειαν διαμονῆς, π.χ. αἱ πλείσται ἄνευ οὐδεμιᾶς διανυκτερεύσεως, δηλαδὴ ἀπλᾶ ἐκδρομαὶ μίας ἢ ἡμισείας μόνον ἡμέρας, περιλαμβάνονται εἰς τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀφίξεων. Ἐπὶ πλεον μὲ τὴν κα-

τάργησιν θεωρήσεως διαβατηρίων, ή καταμέτρησις τών εισερχομένων γίνεται κατ' εικάσιαν, ιδία επί τών διερχομένων τὰ σύνορα ἐπ' αὐτοκινήτου. Οὕτω ἀφαιρουμένων τών ἀπλῶν ἐκδρομῶν τὰ 18 ἑκατομμύρια τών κατὰ τὸ 1960 ἀφίξεων περιηγητῶν εἰς Ἱταλίαν περιορίζονται εἰς τὸ ἡμισυ περίπου.

Ἄλλαι συγκρίσεις εἶναι ἴσως περισσότερο δικαιολογημένα, ὅπως π.χ. ἡ σύγκρισις εἰς ποσοστὰ ἐτησίας αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τών ἀφίξεων καὶ ἡ σύγκρισις εἰς διάρκειαν διαμονῆς. Οὕτως ἡ αὐξήσις τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ ἀφίξεων περιηγητῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ 40.000 πρόσωπα κατὰ τὸ 1950, εἰς 400.000 τὸ 1960, εἶναι ἰσοδύναμος πρὸς 1000%, δηλαδὴ ἀποτελεῖ δεκαπλασιασμόν. Ἡ αὐξήσις ἀπὸ τοῦ 1957 (260.000) μέχρι τοῦ 1960 (400.000) εἶναι 54% καὶ ἡ αὐξήσις μεταξὺ 1959 καὶ 1960 εἶναι περίπου 18%. Ἐπομένως ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς ποσοστιαίας αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τών γνησίων περιηγητῶν δὲν ἔχομεν νὰ ζηλεύσωμεν τίποτε ἀπὸ τὰς ἄλλας τουριστικὰς χώρας. Ἐπίσης ἡ μέση διάρκεια διαμονῆς τών ξένων ἐν Ἑλλάδι ἀνέρχεται περίπου εἰς 8 ἡμερονύκτια, ἐνῶ ἐν Ἱταλίᾳ εἰς 3 μόνον. Ἡ κατὰ ἀφικουμένην κεφαλὴν τουριστικὴ δαπάνη ἀπλῶν ἐκδρομῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰς 160 δολλάρια ἐνῶ εἰς τὴν Ἱταλίαν (ἀφαιρουμένων τών ἀνέρχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰς 62 δολλάρια. Ὡστε ὁ ἐρχόμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα μέσος περιηγητῶν ἐκδρομῶν) εἰς 62 δολλάρια. Ὡστε ὁ ἐρχόμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα μέσος περιηγητῶν γητῆς δαπανᾷ εἰς τὴν Ἑλλάδα 2½ φοράς περισσότερα ἀπὸ ὅσα ὁ μεταβαίνων εἰς Ἱταλίαν μέσος περιηγητῆς δαπανᾷ ἐν Ἱταλίᾳ.

Τὸ ἐξ ἀφίξεων 18 ἑκ. περιηγητῶν καὶ ἐκδρομῶν ἐξωτερικοῦ εἰσπραχθὲν ἐν Ἱταλίᾳ συνάλλαγμα ἀνῆλθε τῷ 1960 εἰς 675 ἑκ. δολλάρια, ἐνῶ τὸ ἐξ ἀφικθέντων εἰς τὴν Ἑλλάδα γνησίων περιηγητῶν εἰσπραχθὲν συνάλλαγμα ἀνῆλθεν εἰς 52 ἑκ. δολλ. Ἐπομένως αἱ μὲν ἀφίξεις πραγματικῶν περιηγητῶν καὶ ὄχι ἀπλῶν ἐκδρομῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα (400.000) ἀντιστοιχοῦν εἰς τὰ 4% τοῦ ἀντιστοίχου ἀριθμοῦ τών ἀφίξεων ἐν Ἱταλίᾳ (10 ἑκ.), αἱ δὲ εἰσπράξεις τουριστικοῦ συναλλάγματος εἰς τὴν Ἑλλάδα (52 ἑκ. δολλ.) ἀντιστοιχοῦν εἰς 7,7% τών εἰσπράξεων τῆς Ἱταλίας (675 ἑκ. δολλ.). Ἀπὸ τῆς τελευταίας αὐτῆς πλευρᾶς τὸ νὰ κατορθώσῃ ἡ Ἑλλάς εἰς τόσον βραχύτατον χρονικὸν διάστημα καὶ μὲ ὅλα τὰ μειονεκτήματά μας ἀπὸ ἀπόψεως δαπάνης ταξιδίου κλπ. νὰ φθάσῃ περίπου τὸ ἐν δέκατον τρίτον τοῦ τουριστικοῦ συναλλαγματικοῦ εἰσοδήματος τῆς Ἱταλίας, χώρας πολλαπλασίας εἰς ἕκτασιν καὶ πληθυσμὸν καὶ προηγμένης εἰς τουριστικὸν ἐξοπλισμὸν καὶ φήμην, νομίζομεν ὅτι ἀποτελεῖ πράγματι κατόρθωμα.